

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Uitvoeringskader

Omzetting PIJ naar Tbs
Versie 08

Datum
Status

1 december 2021
Definitieve versie

Colofon

Afzendgegevens	Directie Beleid & Bestuursondersteuning Beleid
	Turfmarkt 147 2511 DP Den Haag Postbus 30132 2500 GC Den Haag www.dji.nl
Contactpersoon	I. Eijkenboom (i.eijkenboom@dji.minjus.nl)
Auteur	T (+31) 6 21143074 I. Eijkenboom

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	Blz. 05
Doel	Blz. 05
Reikwijdte	Blz. 05
Doelgroep en capaciteit	Blz. 05
Uitgangspunten/kaders	Blz. 05
Processtappen	Blz. 06
Bijlagen	Blz. 11

Inleiding

De aanleiding voor het schrijven van dit uitvoeringskader is dat sinds de invoering van het adolescentenstrafrecht (ASR) per 1 april 2014 het mogelijk is om de PIJ-maatregel om te zetten in een Tbs-maatregel met dwangverpleging. Deze mogelijkheid is theoretisch uitgewerkt en juridisch verankerd in het wetboek van strafrecht en strafvordering, maar nog niet beschreven in een procedure voor de uitvoering.

Doel

In dit uitvoeringskader wordt zowel op inhoud als op proces ingegaan.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Uitgangspunten en criteria (redenen voor omzetting, bijvoorbeeld onaanvaardbaar risico)
- Voorbereidingsstappen (wanneer starten en wie neemt beslissingen op welk moment).

Reikwijdte

In dit uitvoeringskader worden vooral de taken, het proces en de rollen van DJI beschreven. Iedere betrokken organisatie dient de eigen uitvoeringspraktijk te beschrijven. In een werkgroep met de betrokken organisaties, die in 2019 tweemaal bij elkaar is geweest, heeft de onderlinge afstemming al plaatsgevonden. De betrokken organisaties zijn: Openbaar Ministerie, 3RO, jeugdadvocatuur, rechtspraak, Tbs Nederland en Tbs-advocaten.

Dit uitvoeringskader wordt, op basis van hernieuwde inzichten uit de praktijk, regelmatig aangepast.

Doelgroep en capaciteit

Tot de doelgroep waar dit uitvoeringskader op van toepassing is, behoort de jeugdige die ouder dan 18 is en bij wie de PIJ-maatregel tot de maximale duur van 6 jaar (en de voorwaardelijke beëindiging van de PIJ-maatregel) is verlengd. Het eindigen van de PIJ-maatregel van deze jeugdige brengt de veiligheid van anderen in gevaar en is er sprake van een onverminderd hoog recidiverisico.

Eind 2020 waren er 23 jeugdigen ouder dan 18 jaar die tussen de 4,5 en 6 jaar in de PIJ-maatregel zaten. De verwachting, o.b.v. de eerste casussen in 2021, is dat maar een aantal keer per jaar een omzetting PIJ naar Tbs wordt overwogen.

Uitgangspunten/kaders vanuit de wet en Memorie van Toelichting

De volgende voorwaarden (criteria) gelden bij de omzetting (zie in bijlage 1 wetsartikel 6:6:33 sv). Aan alle voorwaarden dient te worden voldaan en de rechter toets dit.

Kwalitatief:

- De omzetting mag alleen plaatsvinden als de maximale inspanning is geleverd om de jeugdige te behandelen en als blijkt dat de met behandelmaatregel samenhangende doelen niet zijn gerealiseerd. Als van de veroordeelde nog steeds gevaar uitgaat, dient het belang van de samenleving boven het belang van de adolescent te prevaleren;
- De bestaande mogelijkheden om de samenleving te beschermen zijn niet afdoende. Ook een gedwongen opname in een psychiatrische instelling biedt daarvoor geen oplossing. Deze instellingen zijn niet ingericht op de gevaarlijke gesteldheid van de veroordeelde en dat maakt dat plaatsing daardoor een onmogelijke opgave is;
- Indien de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen de omzetting in die maatregel eist. Door de behandelaars wordt aangenomen dat bij invrijheidstelling onvermijdelijk recidive zal volgen.

Feitelijk:

- De omzetting mag pas plaatsvinden na het 18e levensjaar;
- De omzetting mag pas plaatsvinden nadat de PIJ-maatregel de maximale duur 6 jaar (exclusief de voorwaardelijke beëindiging) heeft gekend;
- De PIJ-maatregel kan alleen worden omgezet in een Tbs met dwangverpleging (artikel 37b Sr.);
- Bij de beslissing over de omzetting betreft de rechter:
 - a) Een recent opgemaakt, met redenen omkleed en ondertekend advies¹ afkomstig van het hoofd van de inrichting;
 - b) Een afschrift van de wettelijke aantekeningen omtrent de lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de veroordeelde;
 - c) Het advies van twee gedragsdeskundigen, waaronder een psychiater².
- De beslissing wordt genomen:
 - a) Voordat de maatregel voorwaardelijk eindigt;
 - b) Als tijdens de voorwaardelijke beëindiging blijkt dat de veiligheid van anderen in gevaar is en is er sprake van een onverminderd hoog recidiverisico. De reclassering neemt zelf contact op met het OM om dit te melden.
- Het betreft de reguliere indicatiestelling van de Tbs. Immers na omzetting is dit geen specifieke/aparte groep, maar een “gewone” Tbs-patiënt;
- Beroep tegen de beslissing tot omzetting van de PIJ maatregel in de maatregel Tbs is mogelijk³.

Processtappen

Er zijn drie onderwerpen die nader worden uitgewerkt in dit uitvoeringskader:

1. Tijdslijn (voorbereidingstijd, termijnen), inclusief taken en verantwoordelijkheden. We hebben ervoor gekozen om dit proces in een schema te zetten;
2. Benodigde rapportages ter onderbouwing van het dossier (zie bijlage 2);
3. Checklist als hulpmiddel om te kunnen voldoen aan de voorwaarde maximale inspanning en de hoogte van het gevaarscriterium (zie bijlage 3).

Tijdslijn, inclusief voorbereiding, taken en rollen

Uitgangspunt is de wet: de wettekst bepaalt dat pas bij einde PIJ omgezet kan worden. Derhalve is bij onderstaande uitwerking vanuit dat punt geredeneerd. Hoewel omzetting pas aan het einde van de PIJ-maatregel mogelijk is, dienen de voorbereidingen d.m.v. dossieropbouw reeds eerder plaats te vinden.

Omdat onzeker is of een vordering van de Officier van Justitie (OvJ) ook daadwerkelijk tot een omzetting leidt, is onderstaand uitgegaan van een traject A (einde PIJ) en een traject B (omzetting). De voorwaarden en invulling van het jaar voorwaardelijke beëindiging moeten zijn uitgewerkt. Dat is een taak van de reclassering.

¹ Advies: waarbij de inrichting beschrijft wat het beloop van de behandeling was, wat het resterende recidiverisico is, welke behandeling nodig is en welk kader het best passend is.

² Artikel 37a, derde lid, Wetboek van Strafrecht

³ Bij (de penitentiaire kamer van) het gerechtshof Arnhem- Leeuwarden (artikel 6:6:37 lid 2 wetboek van strafvordering).

Dan is er ook nog een derde mogelijkheid: als de jeugdige al in de voorwaardelijke beëindiging van de PIJ zit en dan een omzetting wordt overwogen. In dat geval is de reclassering verantwoordelijk, want de jeugdige valt niet meer onder een JJI. Deze mogelijkheid noemen we traject C.

De trajecten zijn in de volgorde gezet, zoals het proces normaliter verloopt. Dat wil zeggen: eerst de mogelijkheid tot beëindiging PIJ, als dat niet lukt dan de omzetting en als het traject A alsnog mislukt dan terugplaatsing en omzetting.

Zowel in de wet als in het Besluit tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen zijn geen termijnen opgenomen waarbinnen een vordering tot omzetting moet zijn ingediend (zoals dat bij Tbs wel het geval is). Dit betekent dat er ruimte is om dit naar eigen inzicht te bepalen. Bij het bepalen van deze termijn is vooral rekening gehouden met het feit dat alle betrokkenen op tijd de benodigde informatie kunnen aanleveren om binnen het onvoorwaardelijke deel van de PIJ-maatregel het proces tot omzetting af te kunnen ronden.

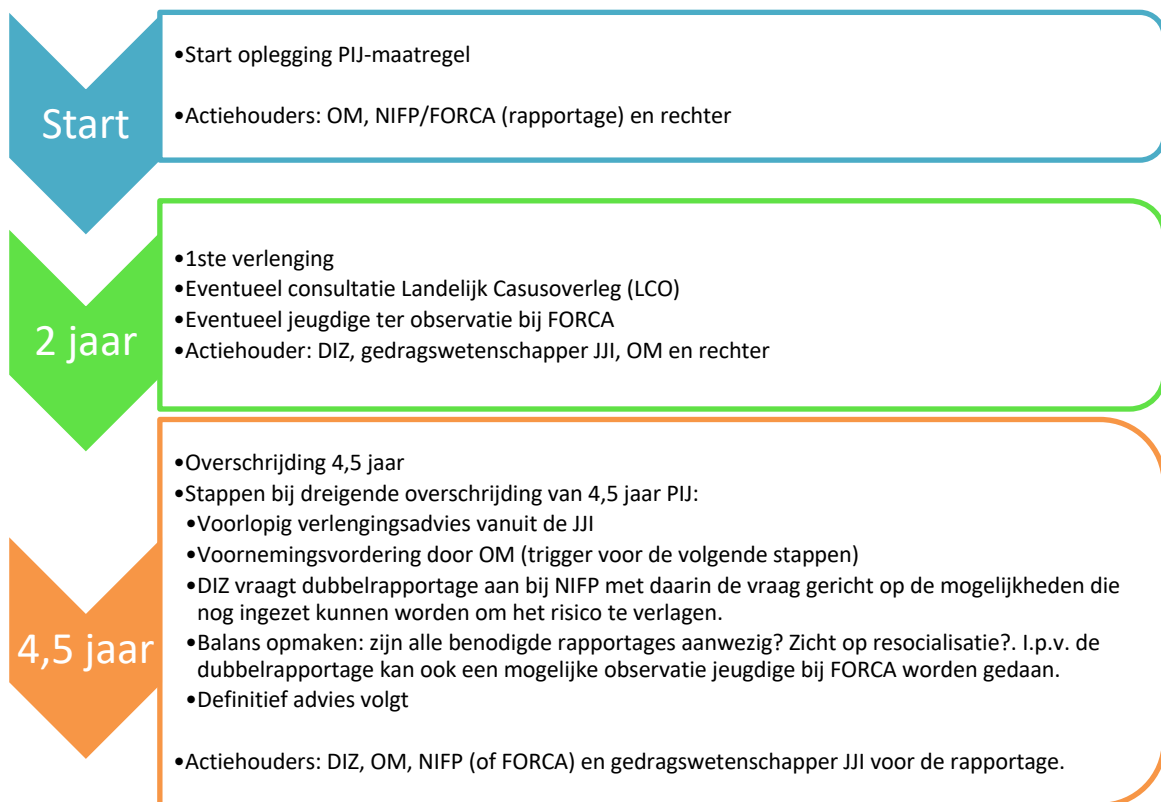
Daarom wordt er op dit moment voor gekozen om deze termijnen ruim te nemen, nu er nog geen vangnetbepaling is voor het laten doorlopen van de PIJ-maatregel als er nog geen onherroepelijke beslissing is op de omzetting.

Doordat de duur van de verlengingen binnen een PIJ-maatregel flexibel is (de rechter bepaalt immers per jeugdige wat de duur van de verlenging is), kunnen we in het processchema uitsluitend richtlijnen geven met betrekking tot de termijnen/tijdstippen waarop handelingen uitgevoerd dienen te worden. Aangezien de PIJ-maatregel met enkele maanden kan worden verlengd, kunnen er in beginsel nog meerdere verlengingsbeslissingen zijn alvorens de maximale duur zal worden bereikt (waarbij dan de wettelijke eis van dubbelrapportage geldt).

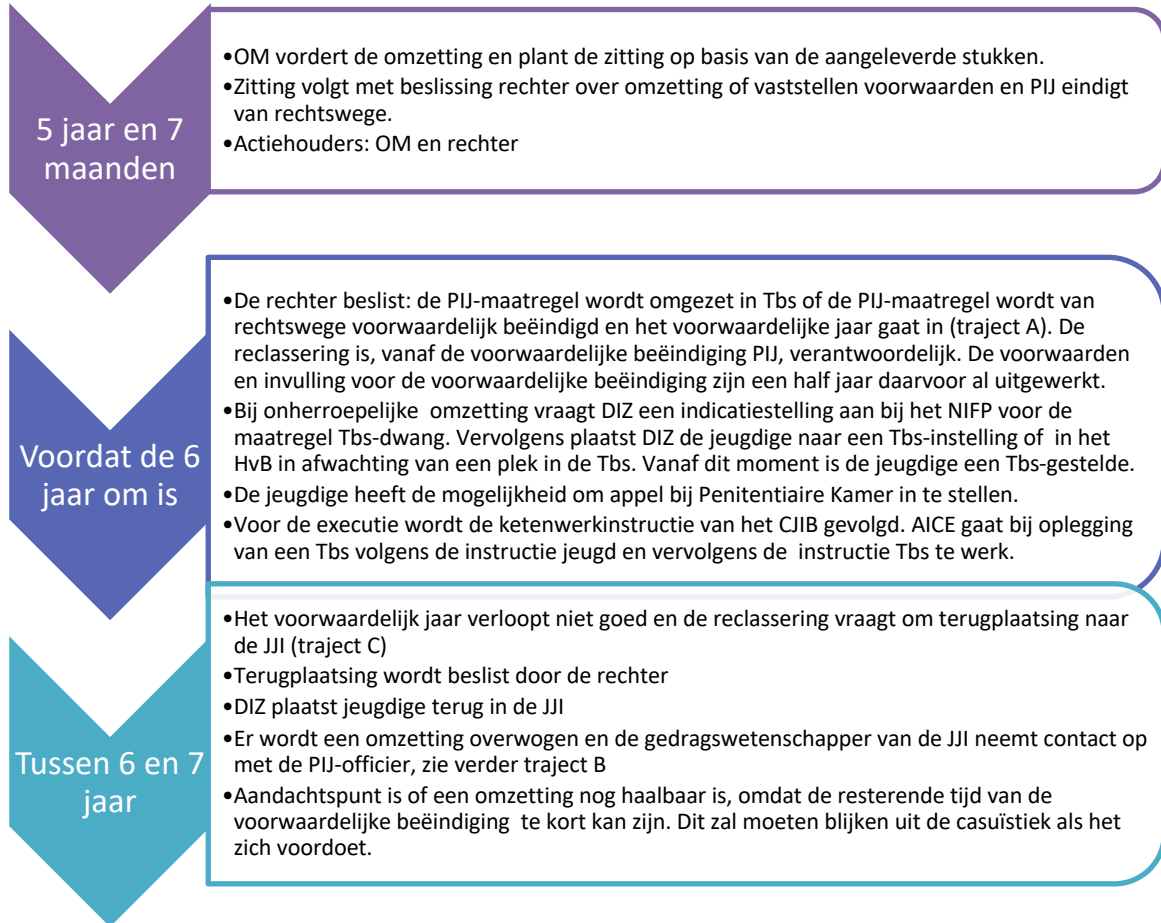
Als toch de situatie optreedt dat de onherroepelijke beslissing tot omzetting niet binnen het onvoorwaardelijke deel kan worden afgerond dan zijn de volgende mogelijkheden van toepassing:

- Om de maatregel van kracht te laten blijven na ommekomst van 6 maanden van de voorwaardelijke beëindiging een vordering tot verlenging indienen ter voorkoming dat de termijn verloopt en direct een terugplaatsing naar de JJI vragen;
- Tijdens de voorwaardelijke beëindiging kan de maatregel alsnog omgezet worden naar Tbs als daartoe redenen zijn (veroordeelde werkt niet meer mee en/of nieuw strafbaar gedrag, groot recidivegevaar). Dan treedt het eerdergenoemde traject C in werking waarbij de jeugdige na besluit van de rechter wordt teruggeplaatst naar de JJI en vandaaruit de omzetting alsnog kan worden gevraagd.

Processchema

Bijlage 1

Wetsartikel 6:6:33 en Besluit tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen

Wetsartikel:

Wetboek van Strafvordering, Artikel 6:6:33 [Omzetting PIJ-maatregel in Tbs] (ingangsdatum 01-01-2020 tot ---)

1. De maatregel tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen die is verlengd tot de in [artikel 6:6:31, tweede lid](#), bedoelde duur van zeven jaren, kan door de rechter ambtshalve of op vordering van het openbaar ministerie worden omgezet in de maatregel, bedoeld in [artikel 37a](#), van het Wetboek van Strafrecht, indien de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen de omzetting in die maatregel eist.
2. De beslissing tot omzetting geldt als een last als bedoeld in [artikel 37a](#) van het Wetboek van Strafrecht. De rechter geeft daarbij het bevel, bedoeld in [artikel 37b](#) van het Wetboek van Strafrecht. [Artikel 37a, eerste, derde en vierde lid](#), van het Wetboek van Strafrecht is van overeenkomstige toepassing.
3. Met de omzetting eindigt de maatregel tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen onvoorwaardelijk.
4. De beslissing, bedoeld in het eerste lid, wordt genomen:
 - a. voordat de maatregel voorwaardelijk eindigt op de wijze, bedoeld in [artikel 6:6:31, tweede lid](#);
 - b. tijdens de voorwaardelijke beëindiging, bedoeld in [artikel 6:6:32, eerste en tweede lid](#).
5. Bij de beslissing betreft de rechter:
 - a. een recent opgemaakt, met redenen omkleed en ondertekend advies afkomstig van het hoofd of de directeur van de inrichting, en
 - b. een afschrift van de aantekeningen omtrent de lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de veroordeelde.

Juridisch aspect plaats van wachten op Tbs

Zolang de beslissing tot omzetting van de PIJ-maatregel in de Tbs-maatregel nog niet onherroepelijk is, blijft de PIJ-maatregel van kracht conform artikel 6:6:37, derde lid, gelezen in samenhang met 6:6:11, zevende lid, tweede volzin, van het Wetboek van Strafvordering. De jeugdige behoudt dan zijn PIJ-titel en kan dan in de JJI blijven op grond van artikel 1, onder e, van de Bjj.

Als de omzetting van de PIJ-maatregel in de Tbs-maatregel onherroepelijk is, wijzigt de titel van de jeugdige van PIJ naar Tbs. Bij de Tbs-maatregel geldt het kader van de Wet forensische zorg en het Besluit forensische zorg. Er wordt dan op basis van de indicatiestelling Tbs in een Tbs-kliniek geplaatst. Niet de indicatiestelling Tbs bepaalt de plek op de wachtlijst, maar de ingangsdatum van de onherroepelijke uitspraak tot oplegging van de Tbs-maatregel. In afwachting van plaatsing in een Tbs-kliniek kunnen volwassenen (als passant) in een P.I. verblijven conform artikel 6.3, tweede lid, van de Wfz.

Dan zijn er twee mogelijkheden:

1. De Tbs-gestelde wacht in het HvB op een plek.
2. De Tbs-gestelde wacht in de Justitiële Jeugdinrichting (JJI) op een plek.

De reguliere wachtplek is in het HvB⁴. Dus in geval van een omzetting geldt: wachten in het HvB tenzij..., maar doordat de wetgever niet in deze situatie heeft voorzien bij een omzetting vanuit PIJ, is er ruimte en kan een Tbs-gestelde in afwachting van plaatsing in Tbs-kliniek, eventueel in een JJI blijven.

Bij deze afweging dient de gedragswetenschapper, die de Tbs-gestelde goed kent, een advies uit te brengen. Per casus kan dan worden onderzocht in hoeverre één van de volgende zorgmodaliteiten is aangewezen als het reguliere HvB geen optie is. DIZ zal daarin een afweging moeten maken. Voorwaarde in alle gevallen is wel dat de OvJ de justitiabele (preventief) gehecht wil houden.

1. Doordat net Tbs is opgelegd, is er nog steeds sprake van een psychische stoornis en wordt voldaan aan het gevaarscriterium. Op die gronden kan plaatsing in een Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC) worden overwogen. Hiervoor is een indicatiestelling door het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) vereist. Voorwaarde voor plaatsing is dat de psycholoog of psychiater de plaatsing in een PPC geïndiceerd achten.
2. Is deze optie niet beschikbaar of aangewezen, kan plaatsing in de Extra Zorgvoorziening (EZV) van een penitentiaire inrichting (PI) worden overwogen⁵. Vanwege de mogelijkheid van extra (inhoudelijke) ondersteuning, is dan aan te raden dat het een PI betreft die over een PPC beschikt.
3. En dan is er nog de optie om het verblijf in de JJI te verlengen.

De prepassantenafdeling is alleen bedoeld voor volwassen gedetineerden, waarbij nog sprake is van een strafrestant en die binnen hun gevangenisstraf ter voorbereiding op hun Tbs-behandeling daar zijn geplaatst. Deze mogelijkheid is dus niet beschikbaar voor de Tbs-gestelde die en vanuit een omzetting in de Tbs komt.

⁴ PBW art. 9 lid 2 onder f bepaalt dat Tbs-gestelden opgenomen kunnen worden zolang opname in de kliniek nog niet mogelijk is.

⁵ Plaatsing op een EZV-afdeling binnen een PI is altijd een beslissing van de directeur van de inrichting en kan alleen als advies vanuit DIZ worden meegegeven.

Bijlage 2 Rapportages en onderbouwing dossier

Rapportages die gebruikt kunnen worden zijn:

- Pro Justitia van oplegging PIJ-vonnis;
- RvdK-rapportage oplegging PIJ;
- Reclasseringsrapportage oplegging PIJ;
- Verlengingsadviezen en daarin expliciet verwoorden waar de behandeling op richt;
- ForCa-onderzoek i.h.k.v. vastlopende behandeling binnen de PIJ;
- 4,5-jaars rapportage NIFP (in aangepaste versie);
- Rapportage reclassering t.b.v. voorwaardelijke beëindiging PIJ;
- Rapportage van eventuele zorgconferentie;
- Verlofrapportages;
- Rapportages LCO;
- Rapportages ITA-adviescommissie;
- Savry;
- Behandel- en perspectiefplannen.

Onderwerpen die dienen terug te komen in de rapportages:

- Inhoud en verloop van de behandeling. Inzicht in de gecertificeerde behandelmethodes die zijn toegepast. Inzichtelijk maken welke (behandel)doelen zijn gesteld, welke zijn behaald, welke niet zijn gehaald en wat er voor nodig is om deze stappen toch te zetten;
- Inzicht geven in behandelmethodes die bewust niet zijn ingezet en waarom;
- Verloop verlopen;
- Incidenten;
- RNR-model/Good lives model⁶;
- Recidiverisico;
- Volstaat behandelduur van de PIJ-maatregel?
- Verwachting maximale haalbaarheid vaststellen;
- Haalbaarheid resocialisatie.

⁶ Het risicoprincipe geeft aan dat de intensiteit en duur van de behandeling (behandelbeleid) moeten worden afgestemd op het recidiverisico van de cliënt: **hoe** hoger het recidive- risico, des te frequenter en langer de behandeling dient te zijn. Het **Good Lives Model** is een holistisch **model** voor rehabilitatie in de forensische behandeling. Het **model** kijkt naar onderliggende drijfveren van strafbaar gedrag.

Bijlage 3 Checklist maximale inspanning

De werkgroep heeft als richtlijn een checklist samengesteld als hulpmiddel om aan te tonen dat maximale inspanning is geleverd. Deze checklist is uitsluitend bedoeld als hulpmiddel voor medewerkers van DJI. Ze kunnen de lijst gebruiken om te controleren of ze aan diverse mogelijkheden hebben gedacht.

- ✓ Gevaarscriterium is afgezet tegen zorgcriterium;
- ✓ Het LCO of andere onafhankelijke commissie is ingeschakeld om mee te denken. Is alles geprobeerd aan behandeling?;
- ✓ Zorgconferentie is belegd. Een dergelijke conferentie kan van toegevoegde waarde zijn, ook juist om traject A vorm te kunnen geven;
- ✓ De behandeling is afgestemd op delict- en/of incidentanalyse(s)
- ✓ Opbouw/opstart verlof heeft plaatsgevonden of er is duidelijk omschreven waarom dit niet is uitgevoerd;
- ✓ Het netwerk is betrokken;
- ✓ De advocaat is betrokken. Er dient geregeld te worden dat de jeugdige ook tijdens de uitvoering van de PIJ rechtsbijstand kan krijgen;
- ✓ In het verlengingsrapport na 4,5 jaar en de verlengingszitting is al een mogelijke omzetting aan de orde geweest. De nieuwe vraag: Wat is nodig aan behandeling om de PIJ-behandeling (voorwaardelijk) te kunnen beëindigen? is daar beantwoord;
- ✓ Mogelijkheid van een zorgmachtiging is overwogen. En de vraag of op een andere manier de veiligheid gewaarborgd kan worden (gesloten GGZ of ambulant met voorwaarden, bijvoorbeeld medicatie, is ontkennend beantwoord;
- ✓ Psycho-educatie is aangeboden;
- ✓ Medicatie is overwogen of aangeboden;
- ✓ Delictscenario-analyse is gedaan, ook als de jeugdige niet meewerkt. Dan is het een hypothetische analyse;
- ✓ Vervolgsettingen zijn al vanuit de JJI ingezet, zonder het gewenste resultaat;
- ✓ FORCA of PBC-plaatsing is overwogen of gedaan.